

पशु-कुक्कुट पक्षांमधील साथरोग नियंत्रणासाठी
राज्यस्तरीय, विभागस्तरीय व जिल्हास्तरीय
कार्यदल (Task Force) गठीत करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक- डीआयएस-२०२१/प्र.क्र.१६८/पदुम-४
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२
दिनांक :- २२ नोव्हेंबर, २०२१.

वाचा- प्राण्यांमधील संक्रामक व सांसर्गीक रोगास प्रतिबंध व नियंत्रण अधिनियम, २००९ अन्वये दि. ४ जून, २०१३ रोजी प्रसिध्द करण्यात आलेली अधिसूचना

प्रस्तावना :-

पाळीव प्राणी तसेच कुक्कुट पक्षी व इतर पशुधनात दरवर्षी संसर्गजन्य साथरोग प्रादुर्भाव दिसून येतात. साथरोगाचा प्रादुर्भाव प्रामुख्याने पावसाळ्याच्या सुरुवातीस जास्त प्रमाणात होत असतो. याकरिता महाराष्ट्र राज्यात पशुसंवर्धन विभागामार्फत दरवर्षी मान्सूनपूर्व प्रतिबंधात्मक लसीकरण करण्यात येते. तसेच क्षेत्रीय स्तरावरील अधिकारी / कर्मचारी यांना याबाबत खबरदारी घेण्यासाठी तसेच साथरोग प्रादुर्भाव होऊ नये म्हणून विस्तृत मार्गदर्शक सूचना पशुसंवर्धन आयुक्तालयाच्या स्तरावरून प्रसृत करण्यात येतात.

राज्यात प्राण्यांमधील संक्रामक व सांसर्गीक रोगास प्रतिबंध व नियंत्रण अधिनियम, २००९ ची अंमलबजावणी होत आहे. त्या अनुषंगाने दि.४ जून, २०१३ च्या शासन राजपत्रात अधिसूचनात प्रसिध्द करण्यात आलेली आहे.

पशु व कुक्कुट पक्षांमध्ये दरवर्षी दिसून येणाऱ्या विविध साथरोग प्रादुर्भावाच्या पार्श्वभूमीवर अशा साथरोगांना आळा घालणे, या रोगाने बाधीत पशु-कुक्कुट पक्षांवर वेळेत उपचार करणे, त्यांचेपासून रोगप्रादुर्भाव पसरू नये म्हणून बाधीत पशु- कुक्कुट पक्षांना कळपापासून दूर ठेवणे, इतर जनावरांमध्ये प्रतिबंधात्मक लसीकरण करणे इ. बाबत कार्यवाही करण्याकरिता राज्यस्तरीय, विभागस्तरीय तसेच जिल्हास्तरीय कार्यदल (टास्क फोर्स) गठीत करून साथरोग नियंत्रणामध्ये सुसूत्रता आणण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुषंगाने खालीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय:-

राज्यात पशु-कुक्कुट पक्षांमध्ये आढळून येणाऱ्या विविध साथरोगांचे शास्त्रीय पद्धतीने व्यवस्थापन करून शेतकरी, गोपालक, कुक्कुट व्यवसायिक यांचे कमीत कमी आर्थिक नुकसान होण्याच्या हेतूने खालीलप्रमाणे कार्यदलाचे (टास्क फोर्स) गठन करण्यास याद्वारे शासनाची मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

राज्यस्तरीय कार्यदल (Task Force)

१	आयुक्त पशुसंवर्धन, पशुसंवर्धन आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	अध्यक्ष
२	अतिरिक्त आयुक्त पशुसंवर्धन, पशुसंवर्धन आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	सदस्य
३	सहआयुक्त पशुसंवर्धन, भारतरत्न अटलबिहारी वाजपेयी राज्यस्तरीय रोग अन्वेषण विभाग, पुणे	सदस्य
४	सहआयुक्त पशुसंवर्धन, पशु जैव पदार्थ निर्मिती प्रयोगशाळा, पुणे	सदस्य
५	संशोधन संचालक, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	सदस्य
६	संचालक, राष्ट्रीय विषाणू विज्ञान संस्था, पुणे	सदस्य
७	प्रधान शास्त्रज्ञ, भारतीय पशु-चिकित्सा अनुसंधान संस्था, प्रादेशिक केंद्र, पुणे	सदस्य

८	उपआयुक्त पशुसंवर्धन (रोग नियंत्रण), पशुसंवर्धन आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	सदस्य सचिव
९	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	निमंत्रक

विभागस्तरीय कार्यदल (Task Force)

१	प्रादेशिक पशुसंवर्धन सहआयुक्त (संबंधित)	अध्यक्ष
२	जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त (संबंधित जिल्हा)	सदस्य
३	जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद (संबंधित जिल्हा)	सदस्य
४	सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन, विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा (संबंधित)	सदस्य
५	सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यकीय महाविद्यालय (मुंबई, शिरवळ, परभणी, उदगीर, नागपूर पैकी संबंधित)	सदस्य
६	अधिष्ठाता, वैद्यकीय महाविद्यालय (संबंधित वैद्यकीय महाविद्यालय)	सदस्य
७	सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन, प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन कार्यालय (संबंधित)	सदस्य सचिव

जिल्हा स्तरीय कार्यदल (Task Force)

१	जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त (संबंधित जिल्हा)	अध्यक्ष
२	जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद (संबंधित जिल्हा)	सदस्य
३	सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन, विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा (संबंधित)	सदस्य
४	सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन, जिल्हा पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय	सदस्य
५	जिल्हयांतर्गत कार्यरत मेडीसीन, व्हिपीएच / रोग विज्ञानशास्त्र शाखेतील पदव्युत्तर पदवी धारक पशुधन विकास अधिकारी	सदस्य
६	पशुधन विकास अधिकारी, गट-अ, जिल्हा पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय (सेवाजेष्व)	सदस्य सचिव

राज्यात पशु-कुक्कुट पक्षांमध्ये आढळून येणा-या विविध रोगांच्या साथीचे शास्त्रीय पध्दतीने नियंत्रण करणे, अशा रोगांनी बाधित पशुधन व कुक्कुट पक्षांवर योग्य उपचार सुचविणे, रोग प्रादूर्भावाबाबत आवश्यकतेनुसार शासनाच्या राजपत्रात अधिसूचना प्रसिध्द करण्यासाठी शिफारस करणे राज्यात प्राण्यांमधील संक्रामक व सांसर्गीक रोगास प्रतिबंध व नियंत्रण अधिनियम, २००९ चे पालन करणे, साथरोग प्रादूर्भावा दरम्यान लससाठा व प्रतिबंधात्मक लसीकरणाचे व्यवस्थापन करणे, रोग प्रादूर्भावा दरम्यान आवश्यक औषधीसाठी सुनिश्चित असल्याची खात्री करणे, स्थानिक प्रशासनाच्या मदतीने उपरोक्त सर्व बाबींची अंमलबजावणी करणे तसेच याबाबत वेळोवेळी अहवाल शासनास सादर करणे हे कार्यदलाचे मुख्य उद्दिष्ट आहेत. तसेच, ज्या भागात रोग प्रादूर्भाव झाला आहे / होत आहे त्या भागात विशेष पथके पाठवून योग्य त्या उपाययोजना करणे ही सुध्दा कार्यदलाची जबाबदारी राहिल.

आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी आवश्यकतेनुसार कार्यदलाच्या कार्यप्रणालीकरिता विस्तृत मार्गदर्शक सूचना प्रसृत कराव्यात. तसेच बैठकांचे आयोजन करून परिस्थितीनुरूप कार्यदलांना आवश्यक त्या सूचना द्याव्यात. उपरोक्त प्रमाणे अध्यक्ष व सदस्य असलेल्या कार्यदलाचे गठन करण्यासाठी त्यांच्या नावाने व पदनामाने आदेश निर्गमित करावे. या आदेशात कार्यदलाचे अध्यक्ष व सदस्य सचिव यांचा भ्रमणध्वनी व ई-मेल आयडी न चुकता नमूद करावा. विभागस्तरीय तसेच जिल्हास्तरीय कार्यदल हे

राज्यस्तरीय कार्यदलाच्या नियंत्रणाखाली काम करतील तसेच, राज्यस्तरीय कार्यदलाने घेतलेले निर्णय अंतिम राहतील.

उपरोक्त सर्व कार्यदलांची सर्वसाधारणपणे दर महिन्यास बैठक आयोजित होईल याबाबतची दक्षता घेण्याची जबाबदारी राज्यस्तरीय कार्यदलाचे सदस्य सचिव यांची असेल. तसेच साथरोग प्रादुर्भाव झाल्यास दर आठवड्याला बैठकीचे आयोजन करून योग्य त्या उपाययोजना करण्यात याव्यात आणि वेळोवेळी शासनास लेखी अहवाल सादर करावा.

विभागस्तरावरील तसेच जिल्हास्तरीय कार्यदलाला नेमून देण्यात आलेली कार्ये पार पाडण्यात कोणत्याही स्वरूपाची अडचण असेल अथवा एखाद्या बाबीवर मार्गदर्शन आवश्यक असेल तर त्यांनी राज्यस्तरीय कार्यदलाशी त्वरीत संपर्क साधावा.

राज्य, विभाग, जिल्हास्तरावरील कार्यदलांची कर्तव्ये:-

१. पशु-कुक्कुट पक्षांमधील साथ रोगाची खात्री करणे. याकरिता राज्य / विभाग / जिल्हा स्तरावर त्यांच्या कार्यक्षेत्रामधील अधिकाऱ्यांकडून साथरोग विषयक दरमहा अहवाल प्राप्त करून घेण्याकरिता आवश्यक ती कार्यप्रणाली तयार करून तिचा अवलंब करणे (साथरोगाचा प्रादुर्भाव झाल्यास सदरचा अहवाला दर आठवड्यास सादर करण्यात यावा).
२. पशु-कुक्कुट पक्षांमधील साथ रोगाची वेळेत माहिती प्राप्त करून (Real Time) घेण्यासाठी तीनही स्तरावरील कार्यदलांनी आवश्यक कार्यप्रणालीचा उपयोग करणे.
३. उपरोक्त दोन्ही प्रकारची माहिती (Real Time) डेटा व दरमहा / दर आठवड्याला अहवाल सादर करणे, साथरोग नमुन्यांच्या अहवालाचे विश्लेषण करणे तसेच, सर्व जिल्ह्यांमधून रोग नमूने गोळा करणेबाबत उपाययोजा करण्याची जबाबदारी खालील कार्यालयांवर राहिल

राज्यस्तरीय कार्यदल	रोग अन्वेषण विभाग, पुणे, (पशुसंवर्धन विभाग)
विभागीय कार्यदल	रोग अन्वेषण विभाग / विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा (पशुसंवर्धन विभाग)
जिल्हास्तरीय कार्य	विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा/जिल्हा पशुवैद्यकीय सर्वचिकित्सालय (पशुसंवर्धन विभाग)

४. साथ रोगांची माहिती गोळा करून, त्याकरिता आवश्यक सर्वेलन्स करण्यात येत असल्याची व केंद्र शासनाच्या National Animal Disease Reporting System (NADRS) तथा इतर आवश्यक प्रणालींवर याची नोंदणी होत असल्याची खात्री कार्यदलांनी रोग अन्वेषण विभाग या संस्थेच्या मदतीने करावी.
५. साथ रोगांबाबत प्राप्त माहितीचे केंद्र शासन, पशुवैद्यकीय महाविद्यालये व रोग अन्वेषण विभाग यांच्या मदतीने शास्त्रीय विश्लेषण करून रोगाचे मूळ (source) याचा शोध घेणे व त्याआधारे अहवाल सादर करणे.
६. साथ रोग नियंत्रणाच्या अनुषंगाने आवश्यक सूचना प्रसृत होत असल्याची खात्री करणे किंवा प्रसृत करणे तसेच बाधित / संशयित क्षेत्र परिसरात आवश्यक त्या सूचना देणे. या परिसरात साथ रोगांसंबंधी जनजागृती (Awareness campaign) करण्याची कार्यवाही करणे तसेच वेळोवेळी प्रेस नोट प्रसिध्दीस देणे.
७. रोग प्रादुर्भाव क्षेत्रात जर त्या रोगाचा राष्ट्रीय /राज्यस्तरीय कृती आराखडा (Action Plan) उपलब्ध असेल तर त्यानुसार कार्यवाही करणे आणि उपलब्ध नसल्यास रोग अन्वेषण विभागाच्या मदतीने रोग प्रादुर्भाव आटोक्यात आणण्यासाठी कार्यवाही करणे.

८. साथ रोगाविषयी सार्वजनिक आरोग्य / वन / कृषी व इतर विभागास तातडीने कळविणे तसेच नजीकच्या राज्याच्या / सीमालगत राज्याच्या पशुसंवर्धन विभागास देखील या बाबत कळविणे.
९. पशुसंक्रमित मानवी आजाराची साथ उद्भवल्यास, त्वरित सार्वजनिक आरोग्य विभागास कळवून त्यांचे समवेत रोग प्रादुर्भावाबाबत आवश्यक ती कार्यवाही करणे.
१०. प्राण्यांमधील संक्रामक व सांसर्गीक रोगास प्रतिबंध व नियंत्रण अधिनियम, २००९ मधील तरतुदीची राज्यात / विभागात / जिल्ह्यात अंमलबजावणी होत असल्याची खात्री करणे.
११. कार्यदलाद्वारे शिफारस करण्यात येणाऱ्या विविध बाबी जसे की, आवश्यक मनुष्यबळ, रोग प्रतिबंधात्मक लसी व औषधांची उपलब्धता व अंमलबजावणी इ. करिता संबंधित सक्षम प्राधिकारी यांना त्वरीत कार्यवाहीसाठी बंधनकारक राहिल. साथरोग प्रादुर्भावाच्या कालावधीत आवश्यक औषधांचा पुरेसा साठा उपलब्ध असल्याची खात्री करणे तसेच आवश्यकता असल्यास तातडीची औषधी खरेदी करणे.
१२. राज्यातील अड्यावरील पक्षांचे व मांसल कुक्कुट पक्षांची खाजगी प्रक्षेत्रे, खाजगी डेअरी फार्म्स, खाजगी शेळी-मेंढी फार्म्स चालक व इतर खाजगी पशु / पक्षी फार्म्स यांना त्यांच्या प्रक्षेत्रावर कोणत्याही प्रकारचा रोग प्रादुर्भाव होणार नसल्याबाबत आवश्यक ती सर्व खबरदारी घेण्याबाबत सूचित करणे आणि त्याबाबत योग्य ते आदेश निर्गमित करणे. खबरदारी न घेतल्यामुळे एखाद्या प्रक्षेत्रावर रोग प्रादुर्भाव झाल्यास याबाबतची जबाबदारी त्यांच्यावर निश्चित करणे तसेच त्यांच्यावर आवश्यक कायदेशीर कारवाई करणे या संदर्भात आवश्यक त्या सविस्तर सूचना आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांनी त्वरीत निर्गमित कराव्यात.
१३. रोग प्रादुर्भाव नियंत्रणात आणण्यासाठी आवश्यक त्या उपाययोजना करण्याचे अधिकार राज्य / विभागीय / जिल्हा कार्यदलांना राहतील.
१४. आवश्यक वाटल्यास उपरोक्त तीनही कार्यदलांमध्ये इतर तज्ञ / शास्त्रज्ञ यांना निमंत्रक म्हणून बोलविण्याचे अधिकार कार्यदलाच्या अध्यक्षाना राहतील.
१५. साथरोग प्रादुर्भाव ज्या जिल्ह्यात झाला आहे त्या विभागाचे विभागीय आयुक्त, जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, पोलीस आयुक्त, पोलीस अधीक्षक, आयुक्त महानगरपालिका यांना राज्य / विभागीय / जिल्हास्तरीय कार्यदलांना योग्य सहकार्य करावे. आणि साथरोग आटोक्यात आणण्यासाठी प्रयत्न करावे तसेच, परत रोगप्रादुर्भाव होणार नाही याची दक्षता घेवून योग्य त्या उपाययोजना कराव्यात.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२११२२१७५५१६६६०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(विकास तु. कदम)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

१. मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा.मंत्री (पशुसंवर्धन) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.राज्यमंत्री (पदुम) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.

४. विधानसभा सदस्य / विधानपरिषद सदस्य (सर्व).
५. मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांचे मध्यवर्ती कार्यालये (सर्व).
६. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
७. अतिरिक्त मुख्य सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
८. अतिरिक्त मुख्य सचिव, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
९. प्रधान सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१०. प्रधान सचिव, महसूल व वन विभाग (वने), मंत्रालय, मुंबई.
११. प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१२. सचिव, कृषी विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१३. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई.
१४. विभागीय आयुक्त (सर्व)
१५. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१६. आयुक्त महानगरपालिका (सर्व)
१७. आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र राज्य, वरली, मुंबई
१८. आयुक्त, कृषी, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१९. जिल्हाधिकारी (सर्व)
२०. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
२१. पोलीस अधिक्षक (सर्व)
२२. पोलीस आयुक्त (सर्व)
२३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ, जुने वळ संगोपन केंद्र, बडा हनुमान मंदिराजवळ, सिव्हिल लाईन्स, तेलंगखेडी, नागपूर.
२४. विभागीय व्यवस्थापक, गोठीत रेत प्रयोगशाळा, पुणे / नागपूर / औरंगाबाद (हर्सुल)
२५. प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन (सर्व)
२६. अधिष्ठाता, वैद्यकीय महाविद्यालय (संबंधीत वैद्यकीय महाविद्यालय)
२७. सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई, शिरवळ, परभणी, उदगीर व नागपूर
२८. सहआयुक्त पशुसंवर्धन, भारतरत्न अटलबिहारी वाजपेयी राज्यस्तरीय रोग अन्वेषण विभाग, पुणे.
२९. सहआयुक्त पशुसंवर्धन, पशु जैव पदार्थ निर्मीती प्रयोगशाळा, पुणे.
३०. संशोधन संचालक, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर.
३१. संचालक, राष्ट्रीय विषाणू विज्ञान संस्था, पुणे.
३२. प्रधान शास्त्रज्ञ, भारतीय पशु-चिकित्सा अनुसंधान संस्था, प्रादेशिक केंद्र, पुणे
३३. जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त (सर्व संबंधित)
३४. जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
३५. सहाय्यक आयुक्त पशुसंवर्धन, विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा (सर्व)
३६. निवड नस्ती पदुम-४.